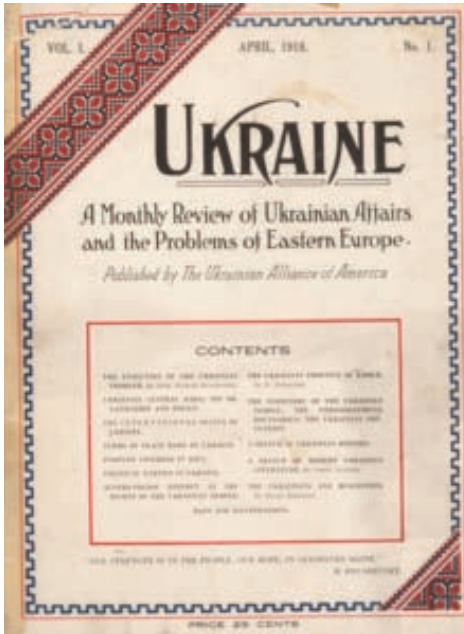
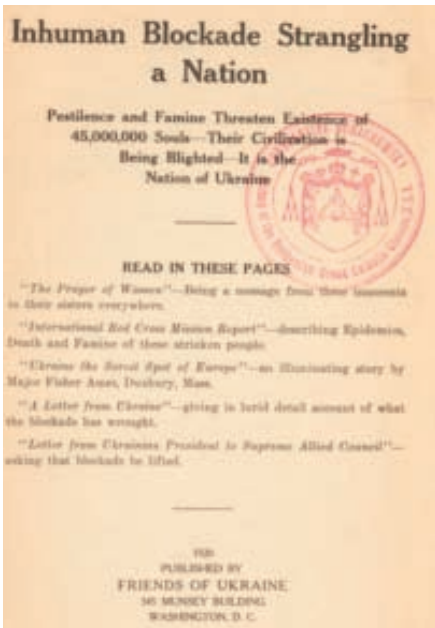

УКРАЇНЬКА СПІЛЬНОТА В АМЕРИЦІ ПІД ЧАС І ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Держави, які брали збройну участь в Першій Світовій Війні (1914-1918), з 2014 року по 2018 рік відзначатимуть століття цієї глобальної війни. Досі вже здійснено чисельні проекти, відкриваються експозиції, переводяться різні програми у багатьох європейських і неєвропейських країнах. Завдяки міжнародній співпраці багато архівного матеріалу воєнного часу із фондів європейських національних бібліотек оцифровано і зроблено доступними на інтернеті. Цей оцифрований матеріал включає книжки, брошури, карти, фотографії, плакати, листівки, медалі, картини, листи, журнали і багато іншого.

Україна і український народ брали участь у цій війні не як окрема незалежна держава, але як нація, розколена між двома великими імперіями, – як піддана частина царської Росії і піддана частина Австро-Угорської імперії. Бої, які відбувалися на українських землях спричинили велике спустошення, залишили міста в руїні, церкви були пограбовані, села попалені, населення переміщене, виселене, ув'язнене або помордоване. Із сумом треба ствердити, що між оцифрованим матеріалом на інтернеті ледве можна знайти дані про події та обставини в Україні, про поневіряння українського населення, особливо на західних землях, яке ще тоді називали рутенцями.

Інформація про трагедію і жалюгідний стан, в якому опинилися українці під час війни, особливо на західних землях, доходили до українців в Америці. Багато із них там ще мали рідню, яким була необхідна допомога. Українські газети, такі як Америка і Свобода, постійно подавали повідомлення про ситуацію в Україні на підставі світової преси і на підставі приватних листів, які доходили до родичів в Америці. Ці новини спонукали українців Америки об'єднатися та зосередити всі старання в першій мірі – спочатку щоб допомогти постраждаючому населенню України, а по друге - освідомити американців і світ про Україну, її історію, культуру, столітню боротьбу за незалежність тощо. У ті часи Україна для більшості була "terra incognita", про яку мало хто знав і не дуже цікавився хіба в користюлюбних цілях). Прагненням всіх українців, (тих що в Америці і тих що на східних і західних землях України) було здобуття єдності і незалежності після того, як розпадеться Російська Імперія.

З цією метою українці в Америці заснували ряд організаційних одиниць, цілком яких було інформовані американців, а також європейські держави про Україну. Ці організації почали друк потрібних матеріалів, створення інформаційних центрів, почали впливати на законодавчі органи американського уряду для допомоги Україні і збирати кошти для потерпілих.

У нашому Музеї і Бібліотеці знаходиться ряд видань та документів, які віддзеркалюють цілі, працю та досягнення українців в Америці, їхні зусилля допомогти воєнно-знищеній Україні. Одна із перших публікацій За що ллється кров мільйонів видана 1915 року в друкарні Сирітського дому в Філадельфії. Книга подає перебіг причин війни, опис перших битв, детальні дані про варварське руйнування російськими солдатами, героїчні вчинки Січового Стрілецтва тощо. Найважливіша частина в цій книзі - це передруковане Архієрейське послання їх преосв. Кир Сотера, яке було видане для вірних в Америці 28 жовтня 1914 р. У цьому посланні Єпископ Сотер Оргинський висвітлює трагічний стан в Галичині і подає вказівки, як організувати зібрання коштів для допомоги, особливо вдовам та сиротам. Зібрані

гроші пересилали через австрійського амбасадора в Вашингтоні. Інше видання – це брошура Як виглядає в нашім краю тепер в час війни, видана в Нью Йорку 1914 р. Ця 27-сторінкова брошура вказує на конкретні злочинства, заподіяні російським військом та подає дані про арешт Митрополита Андрея Шептицького. У 1914 році Гриць Заячківський в друкарні Сирітського Дому в Філадельфії, починає видавати журнал під назвою Хроніка Світової Війни 1914-1915. Тільки три числа цього журналу появилися і в більшості подавали військові описи. У 1915 році Український Народний Союз видав збірку статей англійською мовою під назвою Ukraine's Claim to Freedom: An Appeal for Justice on Behalf of Thirty-Five Millions. У книзі знаходяться статті з історії України, там зосереджується увага над національним відродженням і

прагненням до самостійності. Брошура невідомого автора під назвою The Problem of Galicia описує важке життя в окупації і рекомендує як розпочати розбудову Західноукраїнської Республіки. У цей час засновано Український і Національний Комітет, який з'єднав релігійні і суспільні установи для спільної праці. Цей комітет видав у

1918 році надзвичайно інформативний журнал під назвою UKRAINE; A Monthly Review of Ukrainian Affairs and the Problems of Eastern Europe. Старанням цього комітету представлено МЕМОРІАЛ до Президента Америки та до Конгресу. У Меморіалі перераховані злочини вчинені окупантами в Східній Галичині та прохання не підписувати договорів з Новою Польською Державою, які включали б справу Східної Галичини. Меморіал підписаний головою комітету отцем Петром Понятишином та другими чільними діячами. Завдяки зусиллям цього комітету Президент Вилсон проголосив день 21-го квітня 1917 року Українським Днем Допомоги (Ukrainian Relief Day). У 1919 році появилося ще одна збірка статей під назвою Ukraine on the Road to Freedom: Selection of articles, Reprints, and Communications Concerning the Ukrainian People in Europe. Українська Конвенція Штату Коннектикут, яка відбулася 3 серпня 1919 року теж видала меморіал - Memorial and Petition for Liberty і представила його

американському уряду та делегатам мирної конференції в Парижі.

Це лише кілька зразків матеріалів, виданих українцями в Америці, на тему Першої Світової війни і української справи, які знаходяться в нашій бібліотеці. Якщо хтось із читачів має видання подібної тематики, пришліть їх нам. Цим ви уможливите їхнє зберігання та безпосередній доступ до них науковців.

Після війни та мирних договорів Україна далі залишилась розподіленою, - тепер між чотирма державами - і не досягнула того, чого найбільше прагнула - незалежності. Комітети, організації та окремі особи української діаспори в Америці, які так віддано і жертвенно працювали під час війни, зупинили свою працю, а деякі установи навіть перестали існувати. Українська справа втихла і ми знову стали наполовину або зовсім невідомою сутністю. Важливий доказ праці, досягнення та відданості цих відданих українців Америки того часу маємо в виданнях та архівних матеріалах, які були збережені.

Любов Волинець

